

האם יש לו אומץ לב...

בוויכוח על כינון הממשלה החדשה היה נאור מו של אורי אבנרי (שפורסם בגיליון האחרון של "העולם הזה", במדור "הנדון", תחת הכותרת "יום שחור") רק אחד מעשרים — 10 דקות מתוך שש שעות. אולם גולדה מאיר הקדישה כימעט את כל נאום-התשובה שלה באופן בילעדי לנאום זה, תוך התקפה אישית חריפה (כרגיל) על אבנרי.

תשובה, נפרסם להלן את דברי הברית מאיר — יחד עם הערות אבנרי (באותיות שמנות).

גולדה מאיר: רצוני לפסוח על כל מיני דברים אתי רים ולעמוד בעיקר על נושא יסודי — גם אם לא אוכל להגיד שכל הדברים שנאמרו בנושא זה היו יסודיים — האם באמת יש לנו מה לעשות על-מנת להביא את השלום, האם יש בנו אשמה.

חבריהכנסת אורי אבנרי תמיד אומר מה שהוא אומר, ולא חשוב מה, מתוך ביטחון אבסולוטי. כך הוא אומר, למשל, שדברתי נגד אלה הרוצים שלום. דברתי נגד אלה שמדברים על שלום כאילו הוא נתון, אלא שאנחנו לא רוצים בו, שלא מוסבר לנו ששלום הוא טוב ממלחמה, ששלום הוא דבר רצוי, ולא אומרים איך להשיג זאת, ובכך יש סכנה מפני שבדברים אלה אינם מביאים אותנו לשלום, אלא מובילים אותנו לייאוש. גם אמרתי דברים אלה.

האמת היא הפוכה: מי שאומר שאין שום סיכוי לשלום, הוא המוביל לייאוש. וזה מה שאמרה גולדה מאיר בנאום שהזכרתי, כשקבעה כי "ההתקפה לשלום" היא מסוכנת למדינה.

גולדה מאיר: אינני מבניה אנשים רציניים, ולא אויבי ישראל, שבדיבור הזה, בידועין או בלא-ידועין, יוצרים אשליה, שהנה אפשר להגיע לשלום — אילו רק רצינו. ובין הדברים שנאמרו היום יש גם מהאלמנט הזה, אבל הם לא נאמרו על-ידי אנשים תמימים.

ב-30 ביוני 1969 היה יובל מדיני בכנסת, בעיקבות סקירה שמסרתי לכנסת על משרד ראש-הממשלה, ונאמרתי דברים כאלה:

"לפני שמונה שבועות האשימה אותי ראש-הממשלה בהאשמות חמורות" — וכאן יש עוד מיני דברים יפים עלי, בערך כמו היום — בביקבות ויכוח זה ראיתי חובה לעצמי לנסוע בעצמי לניו-יורק ולווינגטון, להיוועד אישית עם כל המנהלים יומה זו מטעם ארצות-הברית וברי-טניה, כדי שאוכל לבוא אל הכנסת ואל הציבור כשפני הערכות מוסמכות ומעודכנות.

"שוחחתי ארוכות, בין השאר, עם ראש משלחת ארצות-הברית ובריטניה באו"ם, השר צ'ארלס יוסט והשר לוד קארואן, המנהלים את שיחות ארבע המעצמות באו"ם. שוחחתי עם הצוות האחראי בבית הלבן לענייני המזרח התיכון, מטעם יועץ הנשיא ניקסון, הנרי קיטינגר, ועם סגן-שר החוץ יוסף טיסקו, המנהל את שיחות שתי המעצמות."

זה עשה רושם. אחרי כל השיחות האלה גברה בליבי אי-הבהנה — ואולי יש לומר: הפליאה וההתמהמה — כלפי עמדת ממשלת-ישראל, כפי שהתבטאה גם בדבריה של ראש-הממשלה היום. עמדה זו כלפי יוזמת המעצמות אין בה הגיון, אין בה התרעה נכונה, אין בה תבונה מדינית. העיקר הוא זה: אין שום סתירה בין החלטות הכנסת ובין עמדת ארצות-הברית ובריטניה בשיחות ארבע המעצמות. מני ונמור עם ממשלת ארצות-הברית ועם ממשלת בריטניה להביא לידי משא-ומתן ישיר בין ישראל ובין ממשלת ערב, בסלב מתקדם של השיחות, ולידי חתימת חוזה ישיר והדדי, שלא ייבול באופן מעשי — פה זה כבר מתחיל להיות לא כל-כך בטוח — מחוזה שלום. יש עוד דברים מעניינים, אבל אפסח עליהם.

יעוד: "בדעת הקהל האמריקנית גוברת בצורה בולטת וקיצונית הנטייה לנטוש התחייבויות גלובליות. אם תעודד ממשלתנו את הרושם כי ישראל מחבלת בסיכויי השלום בכוונה תחילה, כדי להחזיק בשטחים כבושים, עלולות התוצאות להיות רדות-שוואה בשנים הבאות. גרירת-המועצות פועלת בכל כוחה כדי לשכנע את מצרים לקבל את עיקרי המצע האמריקאית, לא מתוך אהבה יתירה אלינו, חליה, אלא מתוך ראייה מפורחת של האינטרס הסובייטי. בניגוד להודעות המופצות בישראל, התשובה הסובייטית האחרונה היתה חיובית בעיקרה, וכך נתיקבלה בחוגי הממשלה האמריקאית."

כנראה שאני צחקתי כאן קצת, ולכן נאמר: "אם גברתי ראש הממשלה צוחקת, יש תחת ידי קטע מתוך השינויטון פוסט, עיתון מקורב מאוד לחוגי המימשל בארצות-הברית. הכותרת היא: "Over Changes Soviet Stance on Mideast."

לצערתי לא אני, וגם לא את, גברתי ראש-הממשלה, איננו יכולים לצטט דברים שנאמרו בשיחות שאינן לפירוש סום. אבל מה שכתוב בעיתון מותר לצטט... אינני יודעת מדוע נסע לשם חבריהכנסת אבנרי, האם על-מנת לספר לנו כל זאת? בכל זאת הוא איננו מספר

הנוכחים באולם ידעו שזהו נאום של אורי אבנרי, אף שגולדה לא אמרה זאת תחילה.

הכל ומסתפק במה שכתוב בעיתון וווינגטון פוסט. ולהלן הוא אומר: "ומה שכתוב בעיתון תואם, לפי מיטב ידיעתי, את ההערות בחוגי ממשלת ניקסון, והערות אלה ממשותט בסיס להמשך היוזמה".

"שכזרת המשטר הצפרי יש התרועצות בין חוגים קיצוניים ובין שופאי הסדר. בווינגטון מאמינים כי עבדי אל-נאצר הוא בצד המתון... אין ביטחון ששליט מצרים יוכל בסופו של דבר ללכת בדרך המוצעת על-ידי האמריקאים. הדבר תלוי לא במעט בהצהרות ובמעשים של ממשלת-ישראל. הדבר תלוי גם בהלכי-הרוח בעם הפלסטיני ובאירגוני-הפדאיון. מבחינה זו בוודאי היה קל יותר להגיע להסדר אילו היתה ראש-הממשלה משתדלת להגיע לדרישה עם מנהיגי העם הפלסטיני בשטחים המוחזקים, לפחות במידה שהיא משתדלת להגיע לדרישה עם מנהיגי הנוגים. הרי יותר קל יותר זול לדבר איתם מאשר עם הרודל וילסון ועם הנשיא ניקסון." אם אינני טועה, יש פה גם עצה שאני אדבר עם עראפאת.

אם חבריהכנסת אבנרי ינחון במינימום שניתן לצפות מחבר-כנסת, אני מרשה לעצמי לשאול אותו: האם הוא מוכן לומר לגבי כל הדברים שאמר בכנסת ב-30 ביוני, אחרי שהוא עצמו היה בווינגטון ודבר עם אנשים חשודים, וכן היה גם בניו-יורק וגם באו"ם, שפה היה הסכם קרוב בין ארצות-הברית לבין ברית-המועצות, ושברית-המועצות משתדלת בכל כוחה להשפיע על נאצר שהוא יסכים, וכן כל שאר הדברים שקראתי ולא קראתי מתוך נאומי בכנסת — האם יש לו אומץ-לב לומר על כך: "עיתית? ואם לא — האם הוא יאמר שכל מה שאמר אז — שרירי וקיימ?"

אורי אבנרי: בהחלט כן.

גולדה מאיר: זה קיים?

אורי אבנרי: כן, ונאום רוג'רס מוכיח זאת.

גולדה מאיר: אם זה כך, אני מבקשת את חבריהכנסת לדבר עם הדברים שאמר היום חבריהכנסת אבנרי על סמך זה שכל הדברים שנאמרו על-ידי ביוני ואשר קראתי אותם לפניכם קיימים לדעתי.

הקריאה המוזרה הזאת מתוך נאום שלי לפני חצי שנה, תחת לענות לנאום שלי מאותו יום, היא טכסיס אופייני של גולדה. הוא נרעד לעורר את הרושם כאילו דברי נתבדו. אך מי שקורא את הדברים בעיון, נוכח לדעת כי אין בכך שום של אמת.

גם כיום מאמינים כל המשקיפים הרציניים בווינגטון כי לברית-המועצות השפעה ממתנת בעולם הערבי, וכי היא רוצה בהסדר מדיני. עמדת ארצות-הברית היתה ונשארה בדיוק כמו שהגדרתי באותו נאום.

אך העיקר הוא שגולדה פסחה על הקטע המרכזי והעיקרי של אותו נאום מה-30 ביוני: "אני רוצה לשאול את ראש-הממשלה פנים אל פנים, בכל הפשטות:

"גברתי, האם את מאמינה שמהיגו מצרים יכול או רוצה להגיע בדרך זו (של ארבע ה"מעצמות) למשא-ומתן ישיר ולחוזה הדדי?"

"אם אינך מאמינה — מה ההגיון המדיני בשלילת יוזמת המעצמות מצידנו? אם את בטוחה ששום דבר לא ייצא מיוזמה זו, בגלל סירוב המצרים, מה יעצם בכריית תהום בינינו ובין אחרוני ידידינו בעולם, הרואים ביוזמה זו פתח להצלה בדרך הצללת שלומם ושלום העולם?"

"אם, לעומת זאת, את מאמינה כי יש סיכוי סביר ששליט מצרים יקבל בסופו של דבר את "עסקת החבילה" האמריקאית, מהי זכר תך המוסרית והמדינית להתנגד לכך ולהחבל ביוזמה זו?"

גולדה פסחה על קטע זה, מפני שאין לה תשובה לשאלה מכרעת זו, שנשארה אקטואלית גם כיום.

רוצה אני לעמוד על שאלה אחת, אשר נגע בה חבריהכנסת אבנרי עופר וכן חברים אחרים של הכ"נסת, ביניהם גם חבריהכנסת סנה, וזו העמדת הבעייה בצורה החמורה ביותר מבחינתנו: שטח או-שלום? ומדוע זה חמור? באופן תיאורטי היה יכול להיות מצב לאחר המלחמה שלפני יבואו הערבים ויגידו: מספיק ודי לחלחלות, אנו רוצים וגם הגענו למסקנה שיש לנו עניין לחיות אתכם בשלום. בכל אופן איננו מצליחים לנצח במלחמה, מסיבה זו או אחרת, אנו מוכנים עכשיו לדבר אתכם על שלום.

ואנו היינו משיבים להם: כל זה טוב ויפה, זה בדיוק מה שאנו רוצים, אבל המקום בו אנו עומדים — הוא הגבול. והם היו אומרים: לא, לא זה הגבול, תווזו, פה הגבול. אז יכול היה להתעורר ויכוח בתוכנו על שלום או שטח? אני מתארת לעצמי שיכול היה להתעורר ויכוח: איפה הוא הגבול המבטיח ביטחון ושלום? לאחר מכן יכול היה משהו לומר: הויכוח הוא — שלום או שטח. נניח שכך היה.

ואני שואלת בכל הרצינות והידדות: על סמך מה בא אלינו אדם מהארץ, היושב בתוך העם, שנתיים וחצי לאחר

המלחמה, לאחר כל הקריאות שלנו על נכונות לפגוע בוקר, צהריים וערב, באיזה מקום שהוא, עם משהו מליטי ערב, עם איזה שליח של שליט ערבי, לנהל מש ומתן על שלום, ללא תנאים מוקדמים מכל צד שהוא מנת להגיע לגבולות בטוחים, מוכרים ומוסכמים, והוא אומר את הדברים האלה?

ערב הבחירות הכריזה מפלגת גולדה מאיר חגיגית כי לא תחזיר בשום פנים, גם תמור שלום, את רמת-הגולן, רצועת-עזה, שארם או שייד ומיזרח סיני, ולא תסכים לשום שני במצב ירושלים. כל שריה המרכזיים חזרו ע כך בנאומיהם. כל ערבי יודע זאת. מה הטעם לדבר, אם כן, על משא-ומתן "בלי תנאים מוקדמים"? איזה ערבי יסכים למשא-ומתן, אפילו עקיף, אם ברור מראש כי ישראל מתכוונת לספח שטחים נרחבים אלה?

הקמת ממשלת-הליכוד-הלאומי מהמירה מצד זה שבעתים. ברור עתה לכל העולם שקרונלמחצית שרי ישראל רוצים בסיפוח כל השטח חים המוחזקים, וכי האחרים רוצים בסיפוח שטחים נרחבים. מצב זה הורס את מעמדנו של כל היסודות במצרים ובעולם הערבי, הס' בורים שכדאי להגיע להסדר שלום, ומהחזק את היסודות היותר קיצוניים.

מבחינה זו, גישתה של גולדה היתה ילדך תית — אילו היתה כנה. האמת היא שגולי דה כלל אינה מעוניינת במשא-ומתן, אם לא מובטח מראש שהערבים מסכימים לסיפוח ירושלים, גולן, עזה, שארם-אל-שייך ועוד.

הערה אחרונה בעניין "פלשתיה". בשום פנים ואופן אינני מצליחה להבין את הלהיטות מצד אנשים — מתוך כוונה טובה — לכך שאנחנו מוכרחים לעודד ולעזור ול-הכיר בצורך של הקמת מדינה פלשתיאנית. אחת מן השתיים, אם יש אמת בכך שערבים יהיוודו ושמורון רוצים מדינה עצמאית, מה עשו לשם כך במשך 22 שנה? אם הם לא ראו ואינם רואים את ירון כארצם, מדוע לא שמענו על כך ולא ראינו זאת, מדוע לא היה דבר מה במשך השנים האלה? אנחנו לא היינו שם.

אורי אבנרי: היו אלפי הפגנות.

גולדה מאיר: אנחנו לא עמדנו להם בדרך.

אורי אבנרי: אלפים ישבו בבתי-הסוהר בשביל זה.

גולדה מאיר: ... ומכל הצדדים אמרים חבריהכנסת, שאם איננו מסכימים, זאת הסיבה שלא בא השלום. אמרים שאם לא נקים עוד מדינה ערבית, עם מי נעשה שלום? צריך להקים מדינה ערבית נוספת, ה-15 במיספר.

אינו גישה ילדותית! אין כל הבדל אם יש 14 או 15 מדינות ערביות. גורל ישראל לא יוכרע בהצבעה באו"ם. איזה נימוק חסר-חשיבות לעומת העובדה המכרעת בעולם הי ערבי של ימינו: ההתעוררות העצומה של ה-תנועה הלאומית הפלסטינית.

מה שקרה לפני 20 שנה אינו חשוב. כושרו של מדינאי נמדד על פי יכולתו להסתגל במ-הירות להתפתחות מהפכנית חדשה!

בין אלה שמדברים על מדינה פלשתיאנית, אנו בטוחה שיש שני סוגים. יש משהו — ואבקש סליחה על כך שלא אקרא בשמות — שחודאי לא חשב על זה עד הסוף, לא חשב עד הסוף מה יהיו הגבולות של המדינה ה-15 הזאת. ויש משהו שחודאי כן חשב וחושב: אדרבא! והוא יודע לאן יובילו הגבולות האלה.

ראיתי דברי מנהיגים אחדים, איש לא יכול להגיד שה מנהיגות הערבית בגדה מאוחדת ומלוכדת בדרישה זאת למדינה פלשתיאנית. לא היה ולא נברא. ראיתי דברי ער-בים שכן מדברים על מדינה פלשתיאנית, ויש ביניהם חילוקי-ידעות. יש מי שאומר: נסתפק בגבולות של שנת 1967, ואחר-כך נלך עד גבול 1947. יש מי שאומר: לא, מייד לגבול 1947.

האם אני מפחדת שיזינו אותנו לגבול 1967 או מגבול 1947 בכוח? לא. אבל בטרם שמחליטים שחסרה לנו באיזה שהוא מקום צרה, שנשאר מקום ריק כלשהו ואפשר למלא אותו על-ידי צרה נוספת שבמו ידנו אנחנו צריכים לחשוב אותה עלינו, בטרם מחליטים על כך — צריך קצת לחשוב.

מי שפחד להידבר עם העם הפלסטיני מתוך חשש שהחלק הקיצוני שבו עלול לדרוש את גבולות 1947, אינו מסוגל לנהל בכלל שום משא-ומתן עם כל גורם שהוא. תמיד יש משהו שיעלה דרישות קיצוניות.

איש אינו יכול להזיז את צה"ל משום גבול, בלי הסכמת ישראל. כל ערבי יודע זאת, ולכן אין איש במרחב מדבר ברצינות על גבולות 1947. גולדה מעלה פירכה זו, כדי להסיח את הדעת מנשאלה האמיתית: אם היא מוכנה להסכים לגבול ה-5 ביוני 1967 בין ישראל ופלסטין, תמורת הסדר-ביטחון מחיי-בים ושלום. התשובה היא שלילית, ומשום כך היא פוסלת את רעיון השלום הפלסטיני.